

«Vi har 17 navngitte
vitenskapsfolk som
alle sier at
klimatrusselen er
kraftig overdrevel.»

CARL I. HAGEN

Innhold:

Giftig gulv i slakterier

Gulvmasse i enkelte svenske slakterier inneholder store mengder av miljøgiften PCB. Norske myndigheter har kjent saken i to år, men vet ikke hvordan forholdene er i Norge.

• side 5

Blow'em up!

Amerikanske miljøaktivister krever at vannkraftdemninger må sprenges.

• side 8

— Ikke mitt bord

Statsråd Ranveig Frøiland vil ikke ta ansvar for opprusting av gamle vannkraftverk. Hun vet ikke når regjeringens mål blir nådd.

• side 9

Skumle genplanter?

Når sprøytemiddelet glyfosat havner på genmodifiserte motstandsdyktige planter, brytes det svært sakte ned.

• side 11

Molo ødelegger verneområde

Ærfuglen på øya Tautra er truet på grunn av moloutbygging. (Foto: Eiliv Leren)

Et internasjonalt viktig verneområde på øya Tautra i Trondheimsfjorden står i fare for å ødelegges. Moloen fra fastlandet har skylden, blant annet fordi rev og mår løper over til øya og forsyner seg av fuglene.

Denne uka kommer får øya besøk av internasjonale eksperter som vil vurdere situasjonen. Norge kan bli svartelistet fordi vi ikke har gjort nok for å ta vare på dette verneverdige området. Et hull i moloen på 300 meter kan bli løsningen.

• side 7

Blir det en klima-avtale?

Ranveig Frøiland tror ikke en klima-avtale blir ferdig i desember. Samtidig står det i bærekraftmeldingen at det sannsynligvis blir en klima-avtale ferdig i Kyoto i desember. Frøiland tror ikke Norge vil ha et regelverk å forholde seg til etter

Kyoto-møtet. Hun mener derfor at SFT ikke skal tenke på klimaforhandlingene når de behandler gasskraftsaken.

• side 3

— Alta-utbyggingen en øko-katastrofe

Kongeørn og jaktfalk er borte. I tillegg er sjeldne planter utryddet. Arve Elvebakk ved Universitetet i Tromsø kaller utbyggingen av Alta-vassdraget en økologisk katastrofe.

• side 8

Natur & miljø Bulletin

utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør (konst.):

Jens Petter Toldnæs.

Redaksjon:

Siri Lehne Nilsen, Andreas Tjernshaugen, Frode Rønning.

Adresse:

Postboks 6891
St.Olavs plass, 0130 Oslo.
Tlf: 22 99 33 00.
Faks: 22 99 33 10.
Direkte: 22 99 33 + 71 (Toldnæs), 72 (Nilsen), 73 (Tjernshaugen), 74 (Rønning).
E-post: redn@sn.no

Neste utgave: 7.8.1997.

Abonnement:

199/år
(privatpersoner), 500/år
(bedrifter)

Annonser:

Tlf: 22 71 92 20.
Faks: 22 71 92 38.

Trykking:

Gan Grafisk. Trykket på 100% resirkulert papir.

Norges Naturvernforbund:

Samme postadresse som N&M Bulletin. Web: <http://www.gnida.no/ngo/naturvern>
E-post: naturvern@sn.no

norsk fagpresse®

Skyggen av toppen av isfjellet

Det er en god ting med miljøgiften PCB; det finnes ikke en forsker i dag som hevder at den er ufarlig. Kunnskapen om dette har ført til at de fleste land har kuttet ut stoffet for lenge siden. Det betyr ikke at problemet er løst. Polyklorerte bifenyler som er det egentlige navnet på denne gruppen med kjemiske forbindelser, er seiglivet kjemikalier. De er tungt løselige i vann, men lett løselige i fett og går derfor greit inn og opp i næringskjeden slik at arter som for eksempel mennesker, isbjørn, polarmåker og en rekke andre lett kan få alt for høye verdier i seg. PCB gir skader på hud, øyne og indre organer. I tillegg er stoffene kreftfremkallende og de nedsetter formeringsevnen.

Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) har vurdert PCB og andre tunge miljøgifter i Nord-områdene i en ny rapport. Tidligere har mesteparten av forurensningen i Arktis vært tilskrevet langtransporterte luftforurensninger fra områdene rundt ekvator. Disse kildene finnes fortsatt, men AMAP konkluderer nå med at to tredjedeler av tungmetallforurensningen stammer fra industriaktiviteter i Russland. Når det gjelder PCB, dioksiner og DDT konkluderer AMAP med at det må være en rekke store lokale kilder. Det er målt svært høye verdier av PCB og DDT i russiske elver og nivåene er høyere enn i tungt belastede elver sør i Europa og mange mener at de russiske PCB-deponiene, hvor de nå enn er, er en like stor trussel mot naturen som de radioaktive utslippene. Miljøgiftene vil spre seg til store deler av Arktis via organismer, isdrift, flomvann og luft. Allerede i dag ligger giftnivåene i nyfødte barn i nordområdene fra to til ti ganger høyere enn i regioner lenger sør.

Denne situasjonen er selvsagt helt uholdbar. I tillegg er miljøbevisstheten i Russland på høyde med økonomien. Dette gjør at landet alene aldri vil få bukt med problemet. Kildene til forurensningen må finnes og fjernes ved hjelp av internasjonalt samarbeid. Et enormt og kostnadskrevenende arbeid som vanskelig gjøres gjennom hemmelige installasjoner, militæranlegg, atomkraftverk o.l. Det er heller ikke bare Russlands dør det skal feies for.

AMAP-rapporten er en start på kartleggingen av denne forurensningen i nord. Det virker likevel ikke imponerende når Naturvernforbundet kan peke på flere forurensningskilder enn det AMAP gjør i sitt sammendrag. Hvilke? Et nedlagt radaranlegg i Canada og et smelteverk i Kirkenes for eksempel. ■

Årets gave!

Gi et abonnement på N&M Bulletin

Sommeren er her, og hva passer vel bedre enn å ønske dine kolleger eller venner god ferie med en nyttig gave? Vi tilbyr gaveabonnement på Norges ledende miljøavis!

For under 200 kroner kan du gi bort en gave som er aktuell, dumper ned i postkassa 26 ganger i året og bidrar til å holde oppe søkelyset på natur- og miljøspørsmål i Norge. Nyttigere gavetips får du ikke i år.

Når du sender inn kupongen under (eller en kopi), returnerer vi et gavekort til deg, samt en innbetalingsblankett. Da løper abonnementet fra første utgave etter at innbetalingen er registrert. Så hva nøler du etter? Send inn i dag!

Ja, jeg vil gi et abonnement på Natur & Miljø Bulletin i gave!

Givers navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Jeg vil gi abonnement til:

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Sendes til: N&M Bulletin, Boks 6891 St.Olavs plass, 0130 Oslo

N&M Bulletin beklager

I N&M Bulletin 9/97 hadde Bjart Johannes Holtmark et innlegg om konsekvensanalyser. Vi skrev at han var forsker ved Transportøkonomisk institutt. Det stemmer ikke. Holtmark er ansatt hos Cicero.

HEIDENREICH HOLDING A/S

Støtter Norges Naturvernforbund

— Ingen ferdig klima-avtale i Kyoto

Energiminister Ranveig Frøiland tror ikke en bindende klima-avtale blir ferdig på FNs klimakonferanse i Kyoto i desember. SFT skal derfor se bort fra klimaforhandlingene i sin behandling av gasskraftspørsmålet, mener hun.

N&M Bulletin

ANDREAS TJERNSHAUGEN

Statens Forurensningstilsyn (SFT) skal behandle gasskraftverkens utslipp av CO2 etter forurensningsloven. På pressekonferansen hvor Olje- og energiminister Ranveig Frøiland la fram denne beslutningen spurte flere journalister om hvilke kriterier utslippstillatelsen skal vurderes etter. Statsråden var lite villig til å svare, og henviste videre til SFT. SFT avventer på sin side instruks fra Miljøverndepartementet.

Ikke ferdig

På et punkt var Frøiland imidlertid klar: Klimakonvensjonen og forhandlingene om en ny klimaprotokoll er ikke del av SFTs beslutningsgrunnlag. Det ville være rart om forurensnings-

tilsynet skulle ta utgangspunkt i en avtale vi ikke kjenner innholdet i, framholdt Frøiland. På

oppfølgingsspørsmål presiserte hun at man fra Norges side håper å få til en bindende avtale, men at det etter hennes oppfatning ikke vil foreligge noen ferdig protokoll som fastsetter Norges forpliktelser etter Kyoto-møtet. Mer må avklares i videre forhandlinger etter det, tror Olje- og energiministeren.

Stortingsmelding

Frøilands bestemte avvisning av at Norge vil ha noen klar forpliktelse å forholde seg til etter Kyoto er overraskende i lys

av hva norske myndigheter har uttalt i andre sammenhenger. I regjeringens Stortingsmelding om bærekraftig utvikling står dette om det forventede utfallet: «Utviklingen i forhandlingene tilsier at det med stor sannsynlighet vil bli vedtatt en avtale med nye forpliktelser på det tredje partsmøtet i Japan i desember 1997». Denne meldingen er godkjent i statsråd 6. juni - dagen etter Frøilands pressekonferanse. ■

MD: — Sannsynlig at noe må avklares etter Kyoto

Miljøverndepartementet tror Kyoto-konferansen gir Norge en talfestet forpliktelse - men at det kan bli videre forhandlinger om hvordan denne skal gjennomføres.

Håvard Toresen, avdelingsdirektør i Miljøverndepartementet, sier til N&M Bulletin at det er usikkert hvor mye som vil være avklart etter klimakonferansen i Kyoto i desember:

— Dette spørsmålet kommer jo inn under avdelingen for tro og tvil. Min gjetning er at vi får en avtale i Kyoto som inneholder konkrete forpliktelser - men også elementer som det vil trenge videre forhandlinger for å

avklare. Mulige temaer for videre forhandlinger kan være ordninger for gjennomføring av forpliktelsene, herunder utforming av systemer for felles gjennomføring, kvotehandel, kanskje også byrdefordeling.

— Betyr det at vi ikke vil vite hvor stor utslippskvoten vår er etter Kyoto?

— Vi regner det som sannsynlig at det blir en talfestet forpliktelse, både for industri-

landene samlet og for hvert av landene. Men det kan godt hende at spørsmål rundt utforming av ordninger for kvotehandel, mekanismer for felles gjennomføring osv. må avklares nærmere i videre forhandlingsrunder. Det kan tenkes at det blir nedsatt nye ad hoc-grupper som forhandler videre om slike spørsmål. De talfestede forpliktelsene i avtalen vil tidligst gjelde fra 2005, kanskje ikke før 2010, så det er tid til å forhandle videre om hvordan forpliktelsene skal gjennomføres, sier Toresen. ■

Brundtland-kommisjonen bra for gasseksporten?

Brundtland-kommisjonen advarte i 1987 mot faren for klimaendringer. Var rapporten påvirket av Norges interesser som gasseksportør?

Brundtland-kommisjonens rapport fra 1987 bidro sterkt til å skape oppmerksomhet om faren for klimaendringer. «Dens forbindelse med en stor gasseksportør er kanskje ikke tilfeldig», skriver samfunnsforsker Sonja Boehmer-Christiansen i sitt bidrag til artikkelsamlingen «International Politics of Climate Change», som nylig kom ut på Universitetsforlaget.

Boehmer-Christiansen mener

at kunnskapen om drivhuseffekten er påvirket av forskernes behov for støtte til nye prosjekter, og av energilobbyer som konkurrerer med kull og olje. Disse omfatter atomkraft, nye fornybare energikilder, samt naturgass. Hennes poeng er at i mange land vil erstatning av kullkraft med naturgass være aktuelt når CO2-utslippene skal kuttes. ■

— Miljøvernere må regne med overvåking

Gasskraftmotstandere må regne med å bli overvåket fordi de blir sett på som en trussel mot rikets sikkerhet, mener den erfarne demonstrant og stortingspolitiker Erling Folkvord.

Erling Folkvord mener det er helt logisk at staten også tar i bruk det han kaller «politimessige redskaper» for å få en mest mulig oversikt over gasskraftmotstanden.

— Det er en klar parallell til 70-tallet der daværende overvåkingssjef mente overvåking av EF-motstanderne var en åpenbar oppgave.

— Men har ikke noe skjedd på 20 år og etter Lund-rapporten?

— Jo, men jeg tror gass-

kraftmotstanderne gjør dumt i å tro at de ikke blir overvåket. De kan kjøpe overvåkingshåndboka fra RV og behøver ikke ha noe paranoid forhold til det. Telefonene til Natur og Ungdom og Naturvernforbundet er nok minst like interessante som partienes, og en må heller ikke tro at GSM-telefonen er avlyttingsfri.

Folkvord mener aksjonistene bør planlegge egne tiltak slik at politiet ikke er å jour. ■

HEIDI, FREDERIC, KURT OG THORBJØRN!

SJEKK OSS. MILJØRAPPORTEN 1996 ER KLAR

Arbeidet med å gjøre selskapet vårt miljøvennlig og sikkert er en kontinuerlig prosess.

Vår målsetning er at fra år 2000 skal ingen i vår industri være bedre på helse, miljø og sikkerhet. I Miljørapporten for 1996 kan du få vite hvor langt vi er kommet.

JA, TAKK!

☐ Jeg ønsker å få gratis tilsendt Statoils miljørapport for 1996.

☐ Jeg ønsker å få flere eksemplarer av rapporten.
Jeg ønsker ____ stk. tilsendt.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./sted: _____

Send kupongen til: Statoil, 4035 Stavanger
Merk konvolutten: "Miljørapport 96"

Gamle giftige gulv i slakterier

Miljøgiften PCB er overalt. Nå viser det seg at gulvmasse i enkelte svenske slakterier og sjokoladefabrikker inneholder store mengder PCB. Svenske myndigheter vurderer sanering av gulvene. Ingen vet hvordan forholdene er i Norge.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Den giftige gulvmassen var i salg fram til 1973, og er av tysk fabrikat. Den norske importøren av produkter fra det tyske firmaet vil ikke opplyse om de har solgt denne gulvmassen. Statens Forurensningstilsyn har kjent til problemet i to år, men vet fortsatt ikke hvordan forholdene er i Norge.

Forbudt i -73

Lars Asplund jobber med farlig avfall i Naturvårdsverket i Sverige, og sier at det gjennom flere år er blitt oppdaget PCB i slammet fra slakterier. Den giftige gulvmassen inneholdt hele 20 prosent PCB, og Asplund frykter at dette er kilden. Produktnavnet på gulvmassen er Acrydur, og markedsføres fortsatt i Sverige, nå uten PCB-innhold. Asplund har ikke hørt om at PCB kan spre seg til maten som lages i næringsmiddel-

bedriftene der gulvmassen er i bruk. Den svenske Kemikalieinspektionen har i et gulv på 870 m² funnet et PCB-innhold på 100-200 kg. I tiden framover vil det bli opp til lokale myndigheter i Sverige å avgjøre om bedriftene må fjerne PCB-holdig masse. Bente Sleire i Statens Forurensningstilsyn (SFT) bekrefter at norske myndigheter er klar over forholdene i Sverige, og vil undersøke om giftgulvet er i bruk i Norge. SFT antar at gulvmasse med rundt 30 tonn PCB har blitt brukt i Norge.

Avvisning

Den tyske produsenten av Acrydur er Degussa, et relativt stort selskap. De kunne ikke bidra med opplysninger om hvor mye firmaet har solgt til Norge, men vil jobbe med saken. I Norge er det Ferdinand Egeberg som importerer produkter fra Degussa. Selskapet var svært avvisende, og firmaet har ikke villet si annet enn at de «til

enhver tid forholder seg til norske lover og regler».

Det tok N&M Bulletin lang tid å få tak i direktør Per Bakk, som var ordknapp.

— Har ikke du blitt avvist på denne saken før?

— Jeg lurte på om dere har solgt noe av gulvmassen Acrydur i Norge?

— Dette er en svensk sak. Du bør ringe til Sverige.

— Men har dere solgt noe Acrydur med PCB i Norge?

— Jeg har ingen flere kommentarer.

PCB overalt

Giftgulvene føyer seg inn i rekken av skremmende funn av PCB. Giften er en av de farligste vi kjenner, og der myndighetene har ryddet opp er det gått med store summer. Marinebasen Håkonsvern i Bergen er ett eksempel, der det ble brukt 100 millioner kroner for å fjerne 40 kg PCB i sjøbunnen. PCB er i dag i bruk i lysrørmatur, lim i

vinduer og mange andre områder. Tilsammen 1500 tonn av giften ble solgt før det ble et forbud mot all ny bruk i 1980. 600 tonn har havnet på over 400 vanlige søppelfyllinger i følge SFT. 800 tonn er i produkter som fortsatt er i bruk.

Lover opprydding

Erik Orskaug er nyansatt statssekretær i Miljøverndepartementet, og lover at myndighetene nå skal rydde skikkelig opp i PCB-problemet.

— I følge Nordsjøkonvensjonen skal utslippene av PCB opphøre fullstendig, men er dette mulig når så mye PCB har havnet på fyllinger?

— Ja, men vi må først sette inn innsats der det er mest kostnadseffektivt. Det vil si at vi skal rydde opp i lysrørmaturer og lim i isolerglass.

Orskaug vil ikke komme med kostnadsoverslag, men han er beredt på å spa opp en del penger til opprydding. ■

Nød blant pingviner

Pingvinene utenfor sørpissen av Sør-Amerika trues av overfiske. De må nå bevege seg så langt fra tilholdsstedet for å hente mat at pingvinkyllingene står i fare for å dø.

Zoologer har funnet at pingvinene ofte må reise 500 km for å

hente mat, slik at pingvinbarna må vente opp mot tre uker på hvert måltid.

Forskerne bak denne undersøkelsen retter spesielt kritikken mot de russiske trålerne som opererer i området, skriver The Times.

VIKING SUPPLY SHIPS A.S

SHIPOWNERS

POSTAL ADDRESS: ØVRE SLOTTSGT. 27, 0157 OSLO, NORWAY
TELEPHONE: +47 22 40 17 40 • TELEFAX: +47 22 40 17 41 • REG.NO.: 951 408 743

Bra miljø gir høy aksjekurs

Amerikanske firmaer som forbedrer sin miljøinnsats kan øke aksjeverdien med fem prosent viser ny undersøkelse.

Det er en klar og positiv sammenheng mellom en bedrifts miljøinnsats og den finansielle situasjonen selskapet befinner seg i, viser en amerikansk undersøkelse.

Minsker miljørisiko

Undersøkelsen, som er gjennomført av det amerikanske konsulentfirmaet ICF Kaiser International Inc., viser at et

firma som arbeider aktivt med å løse miljøspørsmål rundt sin produksjon minker sine miljørisikoer og dermed også sine finansielle risikoer, skriver Environment Week. Dette gjør selskapet mer attraktivt for investorer. Selskaper som øker miljøinnsatsen kan øke sin aksjeverdi med opp til fem prosent, går det fram av undersøkelsen.

Reklame er viktig

ICF Kaiser har utviklet en modell som kobler et selskaps miljøinnsats og minsket miljørisiko opp mot evnen til å kommunisere prestasjonene ut til interessenter. Miljøinnsatsing er ikke særlig imponerende hvis ingen får greie på det man har gjort. Redusert miljørisiko gir et klart signal til markedet og følgelig økt aksjekurs.

Selv om mange i dag antar at det er en sammenheng mellom firmaers lønnsomhet og miljøtankegang har det til nå eksistert få empiriske bevis for at det er tilfelle. ■

Økte oljeinvesteringer

Investeringene i Nordsjøen øker markert. Fra 1996 til 1998 vil investeringene øke fra 45 til 55 milliarder kroner. Deretter vil de falle kraftig rundt årtusenskiftet. Dette opplyser Oljedirektoratet.

Økt kreftisiko ved Three Mile Island

En ny epidemiologisk undersøkelse viser en sammenheng mellom økt antall krefttilfeller og radioaktive utslipp i forbindelse med atomkraftulykken ved Three Mile Island, skriver The Washington Post. Anatallet krefttilfeller har økt fra 2-10 ganger og økningen er størst når det gjelder blodkreft.

Norge blir svartelistet?

Vanskjøtselen av verneområdet på Tautra i Nord-Trøndelag kan bli en skam for Norge dersom vi havner på den såkalte Montreaux-listen.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Tautra i Trondheimsfjorden har vært et ornitologisk kjerneområde i Midt-Norge. Både som hekkeområde for hettemåke, fiskemåke og ærfugl, og som trekk- og overvintringsområde for blant annet sjørør og gulnebbblom har området internasjonal betydning. Nå står området i fare for å bli fullstendig ødelagt.

Både landsmøtet i Naturvernforbundet og Norsk Ornitologisk Forening (NOF) har vedtatt uttalelser som ber regjeringen om å ta sine verneforpliktelser alvorlig.

På bakgrunn av Tautras unike fugleliv fikk de fredete

områdene på status som såkalt Ramsar-område i 1985.

Ramsarkonvensjonen er en internasjonal forpliktende avtale for vern av viktige våtmarksområder. Norge skrev under på avtalen i 1974. En veifylling over til Tautra er i ferd med å ødelegge området og organisasjonene krever nå at regjeringen åpner moloen slik at området ikke blir fullstendig ødelagt.

Hvis ikke moloen blir åpnet minst 300 meter, vil vi kreve Tautra svartelistet, sier generalsekretær Jostein Sandvik i NOF til N&M Bulletin.

I praksis betyr dette at Norge havner på den såkalte Montreaux-listen over land som ikke overholder sine internasjonale forpliktelser.

— Det vil jo være en litt pinlig sak for Norge, sier han.

Veifyllingen stopper gjennomstrømmingen i det såkalte Svaet på Tautra. Opprinnelig strømmet vannet gjennom Svaet med en hastighet på åtte meter i sekundet, noe som kan sammenlignes med en stri elv. Gjennomstrømmingen var viktig for blåskjell som igjen er mat for sjøfuglene. Når strømmen er borte mudres området igjen og skjellene forsvinner. I tillegg gir moloen adgang for rødrev og mår som gjør store innhogg i fuglebestandene.

Ifølge Sandvik viser tester foretatt ved SINTEF at en åpning på tre hundre meter vil gi et tilfredsstillende resultat. Dette vil koste omlag ti millioner kroner, men må likevel gjøres før det er for sent.

— Det er bare en liten koloni ærfugl igjen på nordsiden av øya og sjørørrør er nærmest borte, sier Sandvik. Ramsarkomiteen besøker Tautra for å se på forholdene denne uken. ■

Tommelen ned for bio-energi

Borregaard går videre med planene om gasskraftverk i Sarpsborg. Bedriften finner ingen som kan levere nok bioenergi.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

Borregaard trenger i nær framtid 1,2 TWh varme-energi, tilsvarende to Alta-kraftverk. Dette til erstatning for svovelkis og oljekjeler.

— Vi kan ikke basere oss på usikre energikilder, sier Torodd Berntsen, administrerende direktør i Borregaard Energi, til N&M Bulletin.

Berntsen har vurdert bioenergi, men mener at man må for langt ut i geografien for å få nok. Det avgjørende ankepunktet for Borregaard er at det ikke finnes leverandører som kan garantere så store leveranser i 15-20 år framover.

Vi må ha løst dette innen kort tid, og da er gasskraft per i dag den beste løsningen, sier han. ■

Støtt oss i kampen mot gasskraftverk:

Bli medlem i Naturvernforbundet!

Telefon: 22 99 33 00 – Faks: 22 99 33 10

NEKF
Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund

NEKF støtter Naturvernforbundet

THE LINE OF YOUR CHOICE

Wilhelmsen Lines AS
Postboks 23, 1324 Lysaker

**Kongsvinger
Asfalt A/S**

**PB 1234
2201 Kongsvinger**

Tlf: 62 81 99 77 Fax: 62 81 19 77

Økologisk er økonomisk i Danmark

Et dansk landbruk uten kunstgjødsel og sprøytemidler vil verken ruinere næringen eller nasjonen, viser en ny rapport.

Danmark kan opprettholde hele den danske produksjonen av svin, kyr og fjærkre selv om bøndene driver økologisk, konkluderer rapporten fra Landbohøjskolen. Det kreves imidlertid omfattende endringer i dyrkningsformer, eiendomsstrukturer og den geografisk spredning av produksjonen, skriver Information. Kornproduksjonen blir hardest rammet, men tapet vil ifølge rapporten oppveies av at utgiftene til kunstgjødsel og sprøytemidler faller bort.

Oppskriften på et giftfritt landbruk har tre hovedelementer:

- Større geografisk spredning av dyr, så husdyrgjødsel og dyrefør finnes der man har bruk for det.
 - Vekstskifte. Med andre ord unngå å dyrke det samme på et område år etter år. Det gir en naturlig ugressbekjempelse.
 - Bytte ut forplanter som krever mye kunstgjødsel med planter som bedre kan utnytte næring i luften. Det vil si mindre korn og mer kløver.
- Rapporten forutsetter dessuten store investeringer i utvikling av mekanisk ugressbekjempelse.

Landsforeningen Økologisk Jordbruk er positive, men understreker at selv om man kutter ut sprøytemidler og kunstgjødsel, blir ikke landbruket nødvendigvis bærekraftig. Griseproduksjonen forutsetter import av fôr som er mer proteinrikt enn det som kan produseres i Danmark.

— Derfor vil dansk landbruk gjennom import av fôr fortsatt være uforholdsmessig på det globale spiskammers ressurser, sier Peder Pedersen. ■

Ett neshorn falt

Under krigen i Zaire falt sannsynligvis ett av de 31 gjenlevende hvite neshornene, ifølge The Times. Neshornene holder til i den nord-østre delen av Zaire.

Søppel på Svalbard kartlegges

Gamle søppelfyllinger og forurenset grunn på Svalbard skal kartlegges i løpet av sommeren. Målet er å få oversikt over lokale forurensningskilder på Svalbard.

Når funnene er vurdert, kan miljøvernmyndighetene kreve at de ansvarlige rydder opp etter seg. Det kan også bli aktuelt å undersøke enkelte steder mer spesielt, skriver Statens forurensningstilsyn i en pressemelding.

Bedre beredskap

Senter for marint miljø og sikkerhet er opprettet. Senteret ligger i Horten, og skal være hovedbase for oljevernberedskap i Norge. Oppgavene blir blant annet å forebygge, trene personell og teste oljevern teknologi.

ØVRE EIKER
KOMMUNE

TOFTE GJENVINNING AS

ØJORD & AANES

Håkonsgt. 7 Postboks 200 4010 Østland
Telefon: 76 10 10 11 • Telefax: 76 10 10 12G Gardermoen
FjernvarmePostboks 233, 2051 Jessheim
Ringveien 31, JessheimNeste
Petroleum asSira-Kvina
kraftselskap

safari MOTUT

AKZO NOBEL
Thor's Kemiske FabrikkerInternational
World Leaders in Marine CoatingsInternational Marine AS
Postboks 125 14-9001 Ekeberg
Telef: 55 22 90 00 Fax: 55 22 93 75

Fisk og fugl forsvinner

— En økologisk katastrofe, sier førsteamanuensis Arve Elvebakk ved Universitetet i Tromsø. Han snakker om Alta etter utbyggingen.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Alta er elva som ikke fikk leve. Denne uken arrangeres konferansen «Alta — ti år etter». Hensikten er å finne løsninger som kan bote på de skadene som er påført elva. Langtidsskadene er etterhvert blitt både synlige og usynlige, alt ettersom man snakker om algevekst eller arter som er forsvunnet.

Kongeørn og jaktfalk er borte fra området. Sjeldne planter er utryddet og fisken forsvinner gradvis som en følge av de endringene vassdraget har vært utsatt for.

Ungfisken dør
— De største forandringene skjer på grunn av hyppige vannstands-

endringer. Dette fører til høy dødelighet blant ungfisken i de nederste delene av elva, sier miljørådgiver i Alta kommune, Jon Håvard Haukland til N&M Bulletin.

I tillegg opplever elva en voldsom oppblomstring av alger. — Lys og varme som en følge av at elva ikke fryser til har gitt betydelig algevekst i Alta. Dette har til sammen redusert bestanden av lakseunger med åttifem prosent og laksefangsten har gått sterkt tilbake, sier Haukland.

Ifølge Haukland er dette negative effekter ingen hadde forutsett. Noen av skadene lar seg bote på dersom kraftverket går til anskaffelse av en såkalt omløpsventil. Ventilen sikrer vann i elva ved stans i kraftverket. Problemet er at en

omløpsventil koster 30-40 millioner kroner. Investeringen er foreløpig utsatt i fem år.

Maksimal skade

Førsteamanuensis Arve Elvebakk ved Universitetet i Tromsø nøler ikke med å betegne Alta-utbyggingen som en økologisk katastrofe.

— Det er ikke noe annet ord for det, sier han til N&M Bulletin.

Elvebakk sikter spesielt til de trange v-formede dalpartiene hvor mesteparten av områdene er neddemt. Her er det bare rester igjen av den eksklusive floraen og enkelte arter er utryddet.

Dette gjelder lapphøstmosen. Denne arten er rett og slett borte fra Norge. En annen sjelden grassart, kveinhavre, er redusert med nittifem prosent.

— Magasinet hadde den største konsentrasjonen av sjeldne planter i Norge og ingen hadde kartlagt det før. Likevel stolte man på folk som sa det ikke var så interessant. Utbyggingen har gjort maksimal skade og fått minimalt utbytte, sier Elvebakk. ■

Spreng demningene!

Å blåse kraftverksdemninger til himmels har blitt en fanesak for den amerikanske miljøbevegelsen. Ikke som aksjonsform - men som politisk krav.

Innbyggere i den amerikanske delstaten Vermont ville heller ha fisken tilbake til Clyde River enn de to megawattene elektrisitet demningen bidro med. Til slutt gikk den i lufta, etter lange kampanjer. Det var første gang i historien at noe slikt skjedde utelukkende av hensyn til miljøet, melder New Scientist.

Landsomfattende

Over hele det nordamerikanske kontinentet kjemper lokale grupper for å få tilbake vannet i elver og fosser. De nøyer seg

ikke med å gå inn for en viss vannføring, men krever at demningene fjernes helt. Kravene får støtte fra en rekke landsomfattende organisasjoner.

Når det gjelder større demninger er imidlertid kostnadene et alvorlig hinder. Prisen for å fjerne to demninger på henholdsvis 30 og 60 meter i Elwa-indianernes områder i Washington State er beregnet til 113 millioner dollar. En lokal representant for miljøorganisasjonen Friends of the Earth uttrykker

likevel en viss optimisme overfor New Scientist.

Krav om fjerning av demninger reises også av grupper i andre land, blant annet i Frankrike og Tasmania.

Slam og gift i dammene

Å fjerne demninger er langt fra problemfritt. Når demninger har blitt fjernet eller åpnet av tekniske årsaker, har det ofte ført til spredning av oppsamlet slam eller miljøgifter, algeoppblomstringer og andre miljøproblemer. Aktivistene som krever at demningene må fjernes understreker at dette må følges opp med tiltak for å gjenopprette en normal tilstand i vassdraget. ■

— Ikke vårt ansvar

Statsråd Ranveig Frøiland mener at hun ikke har ansvar for at norske vannkraftverk blir rustet opp. — Kraftselskapene har ansvaret, sier hun.

N&M Bulletin
FRODE RØNNING

N&M Bulletin brakte i forrige nummer nyheten om at Regjeringen i 1991 kom med skriftlige løfter om at norske vannkraftverk skulle opprustes og utvides. Målet var å øke produksjonen av el-kraft med fem prosent på denne måten. Hovedtillitsvalgt i Kværner, Rolf Utgård anklaget i forrige nummer Regjeringen for manglende satsning og dermed løftebrudd.

— **Opp til kraftselskapene**
Frøiland bekrefter at regjeringen satte som mål i 1990 å øke

vannkraftproduksjonen med fem prosent ved opprusting og utvidelse av eksisterende kraftverk. Nå spiller hun ballen over til kraftselskapene.

— Jeg håper kraftselskapene ser sitt samfunnsansvar, sier hun.

— *Hvis kraftselskapene ikke gjør noe, vil du garantere at regjeringen går inn og sørger for at noe skjer?*

— Nei, det kan vi ikke.

— *Vet du hvor mye av potensialet som er oppnådd?*

— Nei, det vet jeg ikke, og det kan være vanskelig å regne på dette i ettertid.

— *Kan du ikke si når målet for fem prosent-programmet blir*

oppnådd?

— Nei.

— *Kan du garantere at det blir økt satsning på fornybare energikilder og ENØK før det blir flere gasskraftverk?*

— Nei, jeg kan ikke se så snevert på det, sier Frøiland, som påpeker at bygging av gasskraftverk blant annet dreier seg om den nordiske CO2-balansen.

Prosjektkoordinator Agnar Marheim i Statkraft sier til nyhetsbyrået NewsWire at det kun er mulig å øke produksjonen fra deres eksisterende anlegg med 1,3 prosent i løpet av de neste årene. I følge selskapets beregninger vil en ytterligere utvidelse bli meget dyr.

Savner samfunnsstyring

— En statsråd kan ikke si fra seg et politisk ansvar slik Frøiland gjør, sier Håkon Giil, stortingsrepresentant for Senterpartiet i Energi- og miljøkomiteen.

Giil viser til at det tidligere var enighet i Stortinget om satsing på gamle vannkraftverk. Han mener at dette endret seg da Stoltenberg ble minister med ansvar for energi.

— Det er synd å se hvordan Arbeiderpartiets medlemmer i Energi- og miljøkomiteen er fullstendig styrt av statsråden i disse sakene. Det kan virke som de ikke tør å tenke selvstendig, og dette gjør det svært vanskelig å nå fram til kompromisser som kunne gi en mer miljøvennlig energiproduksjon, sier Giil. ■

Kalenderen

10.—13. juli:
Slåttekurs på Ryghsetra i Nedre Eiker. Arr.: Naturvernforbundet i Buskerud, tel. 32 75 05 04.

25.—27. august:
Miljøbykonferansen 97 i Fredrikstad. Arr.: Miljøbysekr., 22 24 59 72.

28. juli—7. august:
Forhandlingsmøte om ny avtale under klimakonvensjonen, Bonn.

8.—10. august:
Vassdragstreff i Skjåk. Folkemøte med rikspolitikere og turer i Ottadalen. Arr.: Vern Øvre Otta, 61 21 42 58.

9.—10. august:
Miljøtreff mot gasskraft i Øygarden. Arr.: Fellesaksjonen mot gasskraftverk, 22 36 17 13.

26.—29. august:
Environment Northern Seas-

konferanse, Stavanger. Arr.: ENS'97, 51 87 00 50.

1.—5. september:
Ministermøte i Spania i tilknytning til Oslo- og Pariskommisjonene.

29.—30. september:
Kurs om bioenergi fra skogen. Arr.: Bl.a. Bioenergigården, tel. 61 33 60 90.

20. oktober:
Kurs om bioenergi fra skogen. Arr.: Bl.a. Energigården, tel. 61 33 60 90.

7.—8. oktober:
Nordisk bioenergikonferanse 1997. Arr.: Norsk bioenergiforening, 63 84 04 14.

20.—31. oktober:
Siste forhandlingsmøte om ny avtale under klimakonvensjonen, Bonn.

SPAREBANKEN
MØRELeca®
LECA RÆLINGEN
Årnesvegen, 2008 FjerdingsbyCIRCLE
InternationalELLO
A/S Ello, Postboks 2160 Løkkemyra
6501 Kristiansund N.
Telefon: 715-82411VINJE
KOMMUNEKREDITKASSEN
CHRISTIANIA BANK OG KREDITKASSE
http://www.kreditkassen.noLØRENSKOG KOMMUNE
TEKNISKE TJENESTERRAKKESTAD
KOMMUNEFORSVARETS
FORSKNINGSINSTITUTT

Raufoss ASA

BEHANDLING AV VANN, SLAM OG AVFALL

- Biologiske renseanlegg for kommuner og industri.
- Rensing av drikkevann med nedstrømsfiltre og membranfiltre.
- Gjenvinning av prosessvann i industrien.
- Behandling av slam og våtorganisert avfall ved hygienisering, stabilisering, avvanning og tørking.

SQUEEZE

- ★ Ny teknologi for avvanning av slam
- ★ Høyt tørrstoffinnhold
- ★ Ingen støy
- ★ Lite plass
- ★ Rimelig investering og drift

Bioscan Norge AS

Adr. Boks 145, 1324 LYSAKER, Tlf. 67 12 49 10

Adr. Boks 228, Aker Base, 4056 TANANGER, Tlf. 51 85 32 50

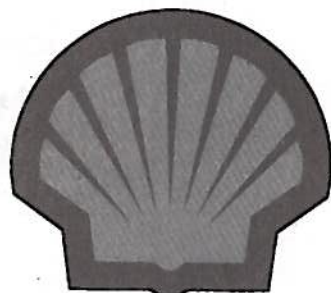
BIOSCAN
Norge A.S.

Jernbaneverket

Vi utvikler det nasjonale jernbaneliknet for det 21. århundre og for miljøvennlig transport

Jernbaneverket

A/S Norske Shell

NYHET

med nydelig indre

GRAM

- Praktiske multifunksjoner med frostfritt skap som kjøleskap.
- Stor oppbevaringskapasitet med rørmundstykke slik at du kan holde tingene skilt.
- Frys- og fryse-skap "Side-by-side" GRAM superlavenergi-frysingskap med 7 praktiske uttrekkeskuffer og et 205 liters kjøleskapskap der du kan ta hensyn til at forskjellige matvarer krever forskjellige temperaturer.

Advarer mot sprøyting av resistente planter

Kan planter som er genmodifisert til å tåle sprøytemidler gi giftrester i maten?

— Vi vet ikke nok til å ta i bruk slike planter, sier professor.

N&M Bulletin
SIRI LEHNE NILSEN

En del sorter av mais, raps og soyabønner er genmodifisert til å tåle sprøytemiddelet glyfosat. Sprøytemiddelet regnes som relativt lite miljøskadelig fordi det brytes raskt ned i jord.

— Men når man sprøyter mot ugress i slike åkre, vil det meste av sprøytemiddelet havne på de motstandskraftige plantene, og der brytes det ned mye langsommere. Sprøytemiddelet brytes ned av jordbakterier, og dem er det ikke så mange av på bladene, sier Erling Strand, pensjonert professor fra Norges Landbrukskole. Han mener man må la være å bruke glyfosat på de resistente plantene før man vet mer om konsekvensene.

Vanskelig å påvise giftrester

— Vi vet at glyfosat kan påvirke viktige prosesser i plantene. Blant annet frarådes man å bruke sprøytet korn til såkorn fordi

glyfosat kan redusere kornets evne til å spire, sier Strand. Han forteller at små rester av glyfosat er vanskelig å påvise. Analysemetodene er ikke følsomme nok.

— Kan det sitte igjen store mengder sprøytemiddel på planter som skal brukes til mat for mennesker eller dyr?

— Det vet vi ikke. Dette er en helt ny bruk av glyfosat som er svært dårlig undersøkt. Dessverre virker det ikke som om det er så mange som er oppmerksomme på dette problemet.

Strand er ikke redd for å bruke glyfosat i tilfeller der alle vekster i et område skal fjernes.

— Da vil sprøytemiddelet havne i jorda, og jordbakteriene vil bryte det ned i løpet av et par uker, sier han.

Dårlig dokumentert

— Dette er blant forholdene vi syns er for dårlig dokumentert i enkelte av søknadene, og som vi er svært opptatt av, sier Guro Tveito i Miljøverndepartementet (MD). Hun understreker

imidlertid at rester av sprøytemidler i de genmodifiserte plantene vurderes på lik linje med rester i vanlige planter.

Foreløpig er ingen av søknadene behandlet i Norge, fordi prosedyrene ikke er ferdige. Trolig kommer de i løpet av sommeren.

I EU er flere sorter godkjent: Mais, oljeraps, soyabønne og frø av sikorisalat. I tillegg er flere søknader til behandling.

— Når det gjelder planter som er motstandskraftige mot sprøytemidler, er vi spesielt opptatt av tre ting: Faren for at motstandskraften mot sprøytemidler kan spres til ugress, om slike planter fører til økt bruk av sprøytemidler og hva som skjer med rester av sprøytemidler i produktene, sier Ivar Baste i MD.

Plantene med motstandskraft mot sprøytemidler som hittil er godkjent i EU er ikke så godt egnet for dyrking i Norge, og vil ifølge Baste neppe bli brukt her.

— Men vi er allikevel opptatt av at alle forhold kommer fram når søknadene skal behandles, sier han.

Rolig landsmøte

Naturvernforbundet står samlet om satsningsområdene framover etter landsmøtet i Ås. Det ble store utskiftninger i sentralstyret, men Heidi Sørensen gyver løs på to nye år som leder. De fire satsningsområdene ble kamp mot farlige klimaendringer, kamp for naturarven, økologisk forsvarlig matproduksjon og samferdsel.

Ny nestleder ble Erik Solheim fra Førde. I sentralstyret finner vi også Alta-generalen Per Flatberg fra Levanger. Han har lovet å sitte i første rekke hvis det blir aksjoner mot gasskraftverkene. De to siste i sentralstyret er Yngve Foss fra Oslo og Anny Eriksen fra Målselv i Troms.

Sagt og skrevet

Hålvete, gutter!

«Over mitt lik! (...) Folk må være klar over at dette er mitt territorium!»

Leder i Norges Miljøvernforbund, Kurt Oddekalv, kommenterer forslaget om rotenonbehandling i sentrale strøk av Hardangervidda til Aftenposten.

No limit

«Økonomisk vekst har alltid vært utbredt og vil alltid være det etter min oppfatning.»

Gro Harlem Brundtland til bladet MiljøStrategi.

Abort

«Du kan seie at barnet blei abortert, før det fekk vist kva det dugde til.»

Bølgekraftforsker Johannes Falnes til Dag og Tid om det faktum at bølgekraft aldri ble til noe i Norge.

Sårt brudd

«Høyres rolle i gasskraftsaken er langt under pari. De har mistet all sin miljøtroverdighet. Slik de har kjørt denne saken har de nå en status på høyde med Fremskrittspartiet i miljødebatten.»

Fredric Hauge til Arbeiderbladet.

På to hjul i svingen

«Det gikk litt fort i svingene da pressemeldingen ble laget.»

Samferdselsminister Sissel Rønbeck forklarer Dagens Næringsliv hvordan hun kunne glemme å trekke fra en halv milliard i moms da hun presenterte jernbanemeldingen.

Troverdighet

Direktoratet for naturforvaltning spiller tross alt en mer troverdig rolle enn et knippe lokale miljøutvalg bestående av sauebønder og jegere.

Artikkel i Dagbladet om rovdyrforvaltning.

Svenske bønder åpner for gen-mat

Svenske bønder er forsiktig positive til genmodifiserte produkter. Årsmøtet i Landbruksarnas Riksförbund har vedtatt å møte genteknologi-utviklingen, skriver Bondebladet. De genmodifiserte organismene må imidlertid være til nytte for mennesker, helse, dyr og miljø. Dessuten krever de svenske bønderne full informasjon om produktene er genmodifisert

eller ikke.

Bondebladet kan også fortelle at danske forproducers er positive til genmodifiserte soyabønner. Danmarks svar på Felleskjøpet, Dansk Landbrugs Grovvarerelskab, sier de ikke har betenkeligheter med å bruke genspleisete produkter som er godkjent av kompetente myndigheter.

Returadresse:
Natur & miljø Bulletin
Boks 6891 St.Olavs plass
0130 Oslo

SIEMENS NIXDORF

Ergonomi

Ergonomisk design

SCENIC Pro-serien har en ergonomisk design som gir brukerne en riktig arbeidsstilling, enkel betjening og i tillegg et tiltalende utseende.

Miljø

Miljøvennlige produkter

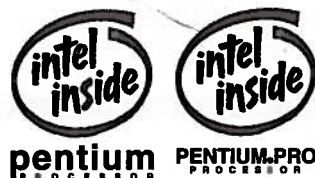
SCENIC Pro-serien er spesielt utviklet med tanke på miljø og resirkulering, og derfor kan mer enn 90 % av komponentene i en SCENIC Pro PC resirkuleres. Siemens Nixdorf er den eneste leverandør som er tildelt Svanemerket for sine miljøvennlige PCer.

SCENIC Pro

SCENIC Pro - serien

SCENIC Pro-serien er utviklet med ett mål for øye - å tilby brukeren en kostnadseffektiv løsning med høy driftssikkerhet og stor kapasitet.

pentium PROCESSOR PENTIUM.PRO PROCESSOR

For nærmere opplysninger kontakt: Siemens Nixdorf Informasjonssystemer AS, Tlf. 800 81288, Fax 22 74 98 25, <http://www.sni.de>

Siemens Nixdorf: User Centered Computing

twm reklamebyrå

The Intel Inside logo and Pentium PRO are registered trademarks of Intel Corporation